

Türkiye'nin Porsuğu

Dünya'nın pek çok yerinde olduğu gibi, ülkemizde de yaban hayvanlarının yaşam alanları gittikçe daralıyor. Bu durumdan en çok etkilenenler geyik, karaca, ceylan, yaban keçileri, yaban koyunu, Akdeniz fokusu, kurt, sırtlan, ayı, varan, porsuk gibi vücutları büyük hayvanlar. Bu hayvanlardan birçoğu güvenli, insan etkilerinden uzak üreme ve beslenme alanı bulamıyor. Tarımsal etkinlikler, aşırı avlanma, kirlilik gibi etkenler de iri vücutlu hayvanların soylarını tehdit ediyor. Porsuk da ülkemizde az rastlanan bir tür. Dünya genelinde soyları çok tehlike altında olmamasına karşın ülkemizde az sayıda oldukları için soylarının tehlike altında olduğu kabul ediliyor.

Porsuklar sansarlar ailesinin (Mustellidae) üyeleri. İçinde çayırılık olan ormanlar, step ve yarı step özelliği gösteren alanlar, tarla kenarları, ağaçlık ve kayalık yerler başlıca yaşam alanlarıdır. Genellikle bir su kaynağına yakın olan yerlerde bulunurlar. Gün batımında ya da geceleri aktiftirler. Yuvalarını tıpkı tilkiler gibi toprağı kazıp oyuklar açarak yaparlar. Gündüzleri yuvalarında geçirirler. Ait oldukları Mustellidae ailesinin diğer üyelerinden farklı olarak aile oluştururlar. Diğer yırtıcılar gibi kavga etmezler ve kendi türlerinden bireylere her zaman dostça davranırlar. Yuvalarını da tehlike olmadığı sürece terk etmezler. Çok iyi avcılardır. Fare ve sincap gibi kemiriciler başta olmak üzere, yılanlar, kuş yumurtaları, böcekler, meyveler ana besinleridir. Kışın bitki köklerini ve toprakaltı yumrularını da yerler. Kış uykusuna yatmazlar, ancak olumsuz hava koşullarında da yuvalarından çıkmazlar. Sibiry'a'da yaşayan porsuklar 7 ay yuvalarında kalır. 15 yıl kadar yaşarlar.

Fotoğraflar: Ali Çıtak

Porsuk (*Meles meles*)

Kaynak

Demirsoy A., Türkiye Omurgalıları-Memeliler, Meteksan, 1996.
<http://www.iucnredlist.org/details/full/29673/0>
http://animaldiversity.ummz.umich.edu/accounts/Meles_meles/

Başka Bitkiler Üzerinde Yaşayan Bitkiler **Epifitler**

Başka bitkilerin dalları üzerinde yaşayan bitkiler epifit bitkiler olarak tanımlanır. Epifitlerin en önemli özellikleri yaşamları için ihtiyaç duydukları su ve mineralleri havadan ya da üzerinde yaşadığı bitkilerden almalarıdır. Ökse otları ailesi (Loranthaceae) epifit bitki türlerindedir. Tüm dünyada 1500 civarında epifit türü vardır. Ülkemizdeki tür ökse otudur (*Viscum album*). Bunun yanı sıra bazı orkide türleri de topraküstü epifitleri olarak tanımlanır. Ökse otlarının klorofilleri vardır ve kendi besinlerini üretebilirler. Ancak suyu ve bazı mineralleri üzerinde yaşadıkları bitkiden alırlar. Bu nedenle yarı parazit ya da klorofilli parazit olarak da bilinirler.

thinkstock

Ökse otu ağaçların üzerinde yaşayan, toprakla ilişkisi olmayan bir bitki. Dört mevsim yeşil kalan ökse otları köknar, söğüt, çam, armut, elma, kayısı, kavak gibi ağaçların dalları üzerinde bulunur. Yaprak dökken ağaçlarda, ağaçlar yaprağını döktükten sonra kuş yuvası gibi görünüşleriyle dikkat çekerler. Ökse otlarının yaprakları sarımsı yeşildir. Meyveleri beyaz, yuvarlak ve nohut büyüklüğünde olur. Meyvelerin içinde yapışkan, zehirli bir madde vardır. Bu zehir hayvanları etkilemez. Ökse otlarını ilginç kılan özelliklerinden biri de üremeleridir. Üreme, kuşlar aracılığıyla gerçekleşir. Ardıc kuşunun bir türü meyvenin yapışkan kısmını yer. Kursağında yumuşattığı tohumu dışkıyla beraber dallara bırakır. Tohumlar burada gelişmeye başlar ve yeni ökse otu dalın üzerinde büyür. Tohumlar sadece dallar üzerinde gelişir. Toprakta ya da suda gelişmez. Tohumlar ayrıca ardıc kuşunun gagasına da yapışabilir ve bu şekilde de başka ağaçlara taşınır. Bazı bölgelerde de bazı ökseotu türlerinin tohumları rüzgâr ya da böcekler yoluyla da yayılır.

Büyük fotoğraf: thinkstock

Kaynak

Akman, Y., Ketenoğlu, O., Kurt, L., Güney, K., Hamzaoğlu, E., Tuğ, N., Angiospermae (Kapalı Tohumlular), Palme Yayıncılık, 2007.

Mut Miyosen Havzası

Avrupa, Asya ve Afrika'nın kesişme noktasında bulunan Anadolu yarımadası jeolojik ve jeomorfolojik açıdan zengindir. Jeolojik süreçler boyunca üç kıtanın etkileri sonucu hareketli bir yapısı olan Anadolu'nun yüksek dağlar, düzlükler, volkan oluşumları, krater gölleri, kumullar, buzullar, mağaralar ve fosil alanlarının varlığı nedeniyle çok büyük bir jeoloji parkı olduğu yer bilimciler tarafından dile getirilir. Bu alanların çeşitli ölçeklerde sınırlarının belirlenmesi, jeolojik miras olarak ilan edilmesi, koruma altına alınması gereklidir. Ülkemizde MTA (Maden Tetkik Arama Enstitüsü) tarafından yürütülen Göreme Tarihi Milli Parkı Jeolojik Miras Kaynak Araştırma Projesi, Dilek Yarımadası ve Menderes Deltası Jeolojik Mirası Kaynak Değer Araştırması, Karapınar Öneri Jeopark Alanı, Mut Miyosen Öneri Jeopark Havzası gibi jeopark alanı çalışmaları var. Bunlardan Mut Miyosen Havzası jeoloji eğitimi için açık bir laboratuvar; jeoturizm açısından da çok zengin doğal kaynak değerler içeriyor.

Mut Miyosen Havzası Toros dağ kuşağının Orta Toroslar bölümünde, batıda Ermenek, güneyde Gülnar, Silifke, doğuda Erdemli-Kırobası arasında kalan geniş bir alan. Havza Miyosen yaşlı (24 milyon-5 milyon yıl önce) kireçtaşı, marn ve kil kayalarından oluşan geniş bir laboratuvar özelliğinde. Toroslar'ın geçirdiği büyük tektonik olaylara karşın ilk oluştuğu halini hemen hemen korumuş. Göl ve akarsu çökelleri, kazılıvadiler, lagünler, resif gerisi, resif, resif ölü, havza geçişleri açıkça gözlenebilir. Fosil yatakları, fasiyesler, deniz seviyesi değişimlerine ait izler, büyük kayma ve oturma yapıları, karstik yapılar, derin kanyonlar, uzun vadiler, şelaleler alanın görülmeye değer diğer özellikleri.

Fotoğraf: Dr. Bülent Gözcelioğlu
Mut / Mersin

Daha fazla bilgi:

http://www.mta.gov.tr/v2.0/birimler/jeolojik_miras/mut.pdf
(Türkiye Jeolojik Mirası Araştırma Projesi - Gürler, G., Derman A.S.,
Öneri Jeopark Alanı Çalışmalarına Bir Örnek: Mut Miyosen Baseni)

Tarih Öncesi Anadolu'nun

Mağara Ayıları

Tarih öncesi Anadolu'nun biyoçeşitliliğindeki yolculuğumuz devam ediyor. Yeniden İstanbul'un Avrupa yakası sınırları içindeki Yarımburgaz Mağarası'ndayız. Yarımburgaz Mağarası tarih boyunca değişik zamanlarda hem insanlar hem de vahşi hayvanlar tarafından kullanılmış. Burada yapılan kazılarda ayı, tilki, kedi, köpek, panter, yarası, at, yaban keçisi, dağ keçisi, bizon, ceylan, geyik, küçük kemiriciler, tavşan gibi çok sayıda türe ait fosiller ortaya çıkarılmış. En çok da ayı fosiline rastlanmıştır. Bulunan ayı fosilleri, mağara ayısı (Ursus deningeri) olarak bilinen, Pleistosen boyunca Avrupada geniş bir bölgede yaşamış ve soyu tükenmiş bir tür.

Mağara ayıları Pleistosen'de, 1,8 milyon-100 bin yıl öncesine kadar olan zaman aralığında yaşamış. Mağara ayıları Avrupa endemiği olarak da biliniyor. Pleistosen'deki diğer ayı türlerinin ortak özelliklerini içeren, ancak onlardan farklı olan bir tür. Çene kemikleri günümüzde yaşayan boz ayıya (*Ursus arctos*) ve yine Avrupa'da yaşamış ancak soyu tükenmiş Etrüsk ayısına (*Ursus etruscus*) benzer.

Çizim : Ayşe İnan Alican

Kaynaklar

Lindenau, C., "Middle Pleistocene bats (Mammalia: Chiroptera) from the Yarımburgaz Cave in Turkish Thrace (Turkey)", *Eiszeitalter und Gegenwart*, Cilt 55, s. 122-148, 2005.
Arsebuk, G., Howell, F. C., Özbaşaran, M., "Yarımburgaz '1988', XI. Kazı Sonuçları Toplantısı I", T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1989.